

پایان نامه و رساله دانشگاهی پژوهش نگارش و دفاع

پدیدآورده (ها) : صراف زاده، مریم
کتابداری، آرشیو و نسخه پژوهی :: کتاب ماه کلیات :: فروردین 1392 - شماره 184
از 32 تا 36
آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/970158>

دانلود شده توسط : reza beglou
تاریخ دانلود : 16/03/1396

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایان نامه و رساله دانشگاهی

پژوهش، نگارش و دفاع

■ دکتر مریم صرافزاده^۱

استادیار دانشگاه خلیج فارس بوشهر

دانش و مهارت‌های سواد اطلاعاتی مانند شناخت نیاز اطلاعاتی، آشنایی با منابع اطلاعاتی، آشنایی با روش‌های جست‌وجوی اطلاعات، ارزیابی اطلاعات، آشنایی با شیوه‌های مختلف استنادی و نرم‌افزارهای مدیریت استناد و... پیش‌نیاز نگارش علمی هستند که به ندرت در نظام آموزش رسمی ایران آموزش داده می‌شوند. آشنایی با قوانین و مقررات آموزشی و رویه‌های دانشگاه محل تحصیل، از دیگر ملزومات پایان‌نامه‌نویسی و یا به عبارتی فارغ‌التحصیلی است.

نویسنده کتاب پایان‌نامه و رساله دانشگاهی: پژوهش، نگارش و دفاع، دکتر غلامرضا فدائی، از اساتید باسابقه گروه کتابداری دانشگاه تهران است. وی در مقدمه کتاب از کثرت فرم‌ها و اصطلاحات متفاوت در تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های مختلف گلایه دارد و ضمن اذعان به فراوانی منابع تألیفی و ترجمه‌ای درباره روش پژوهش و نگارش پایان‌نامه، انگیزه خود را از نگارش این اثر، وجود ابهام به ویژه در نحوه اجرای پایان‌نامه ذکر می‌کند. سپس مسائلی مانند روابط استاد و دانشجو، و هر دوی آنها با کارگروه (کمیته) تحصیلات تکمیلی و یا کارگروه‌های با وظایف مشابه، نحوه شروع تدوین پایان‌نامه و مراحل انجام آن، مشخصات طرح پیشنهادی تحقیق (پروپوزال) برای اینکه زودتر به تصویب برسد، تنظیم وقت برای اجرای پایان‌نامه، نقش استاد راهنما و داور و مسؤولیت‌های آنها و نیز شکل برگزاری جلسه دفاع از پایان‌نامه را از مسائلی می‌داند که تاکنون درباره آنها نوشته‌های جامعی منتشر نشده است.

طبق گفته نویسنده، کتاب مذکور، گسترش یافته مقاله‌ای از ایشان است که در سال ۱۳۷۴ در مجله فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی منتشر شده است (ص ۳). همان‌طور که از عنوان کتاب برمی‌آید، نویسنده قصد داشته راهنمای جامعی از پایان‌نامه‌نویسی شامل مهارت‌های پژوهش، نگارش و دفاع به دست دهد. بنابراین کتاب مباحثی مانند چگونگی نوشتن طرح تحقیق، پیشینه‌پژوهی و منابع اطلاعات علمی، روش‌های تحقیق، آیین نگارش، نگارش مقاله مستخرج از

■ فدائی، غلامرضا، پایان‌نامه و رساله دانشگاهی: پژوهش، نگارش و دفاع. تهران: سمت، ۱۳۸۹. ۲۱۶ صفحه. شابک ۱-۵۴۱-۵۳۰-۹۶۴-۹۷۸.

گسترش و توسعه تحصیلات تکمیلی در سال‌های اخیر در ایران و افزایش تعداد دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترا، موجب نیاز به منابع آموزشی با رویکرد پژوهش و پایان‌نامه‌نویسی شده است و به تبع آن، کتاب‌های بسیاری در این زمینه منتشر شده‌اند. نگاهی به فهرست کتابخانه ملی ایران نشان می‌دهد که تنها در مقطع زمانی کوتاه سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۱ با احتساب کتاب حاضر، تعداد ۳۴ عنوان کتاب فقط با موضوع پایان‌نامه‌نویسی منتشر شده که مشخصات آنها در پایان این نوشتار برای اطلاع خوانندگان آمده است. پایان‌نامه‌نویسی دانش و مهارت‌های مختلفی را می‌طلبد. از آنجا که پایان‌نامه محصول نهایی یک پژوهش است، آشنایی با روش‌های مختلف تحقیق، پروپوزال‌نویسی و پیشینه‌پژوهی پیش‌نیازهای پایان‌نامه‌نویسی هستند که معمولاً در دوره کارشناسی ارشد آموزش داده می‌شوند. اما

کتاب مباحثی مانند
چگونگی نوشتن طرح
تحقیق، پیشینه پژوهی
و منابع اطلاعات
علمی، روش های
تحقیق، آیین نگارش،
نگارش مقاله مستخرج
از پایان نامه، اقدامات
لازم برای دفاع و... را
پوشش می دهد

پایان نامه، اقدامات لازم برای دفاع و... را پوشش می دهد. طرح روی جلد کتاب ساده، و بیانگر محتوای آن است. وجود سوالات پایان فصل ها، نشان از یک کتاب درسی دارد. پانویس های کتاب که بیشتر آنها معادل انگلیسی کلمات و عبارات فارسی هستند، از نقاط قوت این اثر محسوب می شوند. این کتاب شامل شش فصل است. فصل اول با عنوان «پایان نامه یا رساله دانشگاهی» (صص ۵ تا ۲۸) به مطالبی نظیر تعریف پایان نامه و رساله؛ فرق مناظره و رساله؛ فرق تحقیق و تألیف؛ تعریف تحقیق یا پژوهش؛ اهمیت پایان نامه؛ ویژگی های یک دانشجوی تحصیلات تکمیلی؛ انتخاب استاد راهنما، اصول کلی در تهیه پایان نامه؛ اهداف پایان نامه و رساله؛ طرح پیشنهادی تحقیق یا پروپوزال؛ ویژگی های پایان نامه و رساله؛ وظیفه استاد راهنما در جلسه پذیرش طرح پیشنهادی تحقیق؛ و استادان مشاور می پردازد.

پایان نامه، اقدامات لازم برای دفاع و... را پوشش می دهد. طرح روی جلد کتاب ساده، و بیانگر محتوای آن است. وجود سوالات پایان فصل ها، نشان از یک کتاب درسی دارد. پانویس های کتاب که بیشتر آنها معادل انگلیسی کلمات و عبارات فارسی هستند، از نقاط قوت این اثر محسوب می شوند. این کتاب شامل شش فصل است. فصل اول با عنوان «پایان نامه یا رساله دانشگاهی» (صص ۵ تا ۲۸) به مطالبی نظیر تعریف پایان نامه و رساله؛ فرق مناظره و رساله؛ فرق تحقیق و تألیف؛ تعریف تحقیق یا پژوهش؛ اهمیت پایان نامه؛ ویژگی های یک دانشجوی تحصیلات تکمیلی؛ انتخاب استاد راهنما، اصول کلی در تهیه پایان نامه؛ اهداف پایان نامه و رساله؛ طرح پیشنهادی تحقیق یا پروپوزال؛ ویژگی های پایان نامه و رساله؛ وظیفه استاد راهنما در جلسه پذیرش طرح پیشنهادی تحقیق؛ و استادان مشاور می پردازد.

فصل دوم با عنوان «پیشینه پژوهش» (صص ۲۹ تا ۵۰) به بحث پیرامون اهمیت پیشینه؛ هدف جستجوی پیشینه پژوهش؛ منابع جستجو و قابلیت آنها (در این قسمت برخی پایگاه های اطلاعاتی داخلی معرفی شده اند)؛ مراحل جستجو؛ حد جستجو؛ نحوه جستجو؛ نحوه ارائه متون پژوهشی در پایان نامه و رساله؛ مباحث نظری؛ و مشاوره با کتابدار بحث اختصاص دارد.

فصل سوم با عنوان «پژوهش پایان نامه یا رساله» (صص ۵۱ تا ۸۷)، شامل مباحثی نظیر انتخاب موضوع پایان نامه یا رساله؛ تغییر موضوع؛ سوالاتی که طرح پیشنهادی تحقیق

فصل پنجم به «نگارش مقاله مستخرج از پایان نامه و رساله» (صص ۱۱۵ تا ۱۲۷) اختصاص دارد و موارد ذیل را شرح می دهد: اهمیت مقاله؛ چگونه باید مقاله را تهیه کرد؛ مبانی نظری در پایان نامه و رساله و مقاله های مستخرج از آنها؛ همکاری در نگارش مقاله؛ مراحل اخذ پذیرش از مجله ها؛ و طرح پژوهشی.

فصل ششم با عنوان «دفاع پایان نامه» (صص ۱۲۸ تا ۱۵۰) به ارزیابی نهایی پایان نامه (سیاهه و ارسی/چک لیست)؛ آمادگی برای دفاع؛ نقش استاد راهنما؛ استادان داور؛ آمادگی برای ارائه؛ شیوه برگزاری جلسه دفاع؛ اقدامات لازم در جلسات

در عنوان و در سرتاسر کتاب، اصطلاح کلمات پایان نامه و رساله همراه هم به کار برده شده‌اند اما معلوم نمی‌شود فرق آنها چیست و اگر هر دو به یک معنی هستند، چرا به ذکر نام یکی از آنها اکتفا نشده است؟

دفاع؛ ابزار نمایش داده‌ها؛ ارائه؛ پرسش و پاسخ؛ نمره‌گذاری و ارزشیابی؛ اصلاحات بعد از دفاع؛ و بعد از اصلاحات می‌پردازد. «سخن آخر» نیز شامل طرحی اجمالی برای تعقیب همه مراحل کار پایان‌نامه، از تحقیق تا دفاع است.

این کتاب شامل چند جدول و نمودار به شرح ذیل است: ویژگی‌های تحقیقات نظری و کاربردی؛ انواع رهیافت‌ها و روش‌های پژوهش؛ مطلوب و نامطلوب در نگارش گزینه‌ها؛ تغییرات وزرا در دوره خلافت مقتدر و مستنصر فاطمی؛ برگه ارزیابی طرح پیشنهادی تحقیق و پایان‌نامه؛ مدل کلی برای روش علمی تحقیق؛ فرایند کار تحقیق و عملیات مرتبط با آن؛ و پیشرفت فرایند طرح پیشنهادی تحقیق.

کتاب همچنین شامل چهار پیوست است. در پیوست یک، شیوه‌نامه ارسال پایان‌نامه به پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران مصوب سال ۱۳۸۶ آورده شده است. در پیوست دو، وبگاه «پرسشنامه ۲» و خدمات آن به نقل از خود وبگاه آورده شده است. در پیوست سه نیز نمونه‌ای از صفحه عنوان پایان‌نامه‌های دانشجویی از دانشگاه‌های خارجی و داخلی را می‌بینیم. همچنین نکات الگوی ظاهری پایان‌نامه کارشناسی ارشد از دانشگاه ایالت کالیفرنیا عیناً به انگلیسی آورده شده است. ساختار پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری مطابق شیوه‌نامه دانشگاه تهران هم از دیگر مطالب این پیوست است. پیوست چهار شامل دو بخش است: در بخش نخست، خلاصه شیوه‌نامه استنادی انجمن روان‌شناسی آمریکا (ای.پی.ای) عیناً به انگلیسی آورده شده است؛ بخش دوم نیز به شرایط و شیوه نگارش مقاله علمی (راهنمای نویسندگان) اختصاص دارد. این قسمت برگرفته از کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور است و حجم عمده آن به شیوه‌های استنادی مختلف اختصاص داده شده است. در آخر هم هشت صفحه به شیوه درست‌نویسی برخی عبارات و اصطلاحات با تفکیک «وضعیت موجود» و «وضعیت مطلوب» و همین‌طور مثال‌هایی برای چگونه چسباندن پسوندها به بخش اصلی اصطلاح پرداخته است.

انتقادات وارد بر کتاب

۱. به‌روز نبودن برخی منابع و مطالب: در فهرست منابع لاتین کتاب در صفحه ۱۵۵ از پنج منبع انگلیسی‌زبان نام برده شده که جدیدترین آنها متعلق به سال ۱۹۹۲ است. با توجه به اینکه حوزه پژوهش دانشگاهی در سال‌های اخیر دستخوش تغییرات فراوانی شده است، لازم بود از منابع جدیدتری استفاده شود.

و نیز در صفحه ۱۴۹ می‌خوانیم: «یک نسخه از پایان‌نامه برای تهیه میکروفیلم از آن به مرکز مخصوص این کار فرستاده می‌شود». در حالی که می‌دانیم پایان‌نامه‌ها در سال‌های اخیر

به صورت الکترونیکی به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران ارسال می‌شوند.

در صفحات ۳۲ تا ۳۴ مراکز اطلاعاتی که می‌توان برای جست‌وجوی پیشینه به آنها مراجعه کرد، شرح داده شده است. این مطالب به گفته نویسنده عیناً از کتاب مدیریت کتابخانه و نظام اطلاع‌رسانی (سینق، ۱۳۷۳) آورده شده که منبعی قدیمی و غیرکاربردی برای عصر حاضر محسوب می‌شود. در قدیمی بودن آن همین بس که نامی از اینترنت در آن برده نشده است.

در صفحه ۳۹ پاراگرافی درباره پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران به نقل از (بابایی، ۱۳۷۵) آورده شده که اطلاعاتی قدیمی است و به درد دانشجوی امروز نمی‌خورد.

۲. عدم سازگاری عنوان با محتوا: در ابتدای فصل اول با عنوان «پایان‌نامه و رساله دانشگاهی» آمده است: «کتاب حاضر بنا ندارد که به همه مسائل اجرایی درباره سازوکارهای تهیه پایان‌نامه و رساله دانشگاهی بپردازد ... سعی این نوشتار بر آن است تا بخشی از مسائل مورد ابتلای دانشجو در مورد انتخاب موضوع تحقیق ... و ایجاد آمادگی به منظور شرکت در جلسه دفاع و مسائل بعد از آن را مطرح کند» (ص ۵). به نظر می‌رسد جایگاه چنین نوشته‌ای که مربوط به کل کتاب است، در مقدمه باشد و نه در ابتدای فصل یک.

همچنین در انتهای فصل پنجم که به نگارش مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله اختصاص داده شده، مطلبی تحت عنوان «طرح پژوهشی» آمده است که به ارتباط بین دانشگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی و ضرورت ارتباط دانشجویان با سازمان‌های مرتبط با کار پایان‌نامه و انجام دادن پایان‌نامه با عنوان طرح پژوهشی در یک سازمان اجرایی پرداخته است که اگرچه مطلب مفیدی است، جایگاه آن در فصلی که به نگارش مقاله اختصاص دارد، منطقی به نظر نمی‌رسد.

در صفحه ۶۴ ابزارهای اندازه‌گیری (مشاهده، مصاحبه، پرسشنامه) ذیل عنوان «آمارگیری» آورده شده‌اند، در حالی که لازم بود عنوان مستقلی به آنها اختصاص داده شود. این مسأله باعث شده است که در فهرست مندرجات کتاب نامی از پرسشنامه برده نشود در حالی که صفحات ۶۴ تا ۷۲ به آن اختصاص داده شده است.

۳. استفاده از هر دو کلمه «پایان‌نامه» و «رساله»: در عنوان و در سرتاسر کتاب، اصطلاح کلمات پایان‌نامه و رساله همراه هم به کار برده شده‌اند اما معلوم نمی‌شود فرق آنها چیست و اگر هر دو به یک معنی هستند، چرا به ذکر نام یکی از آنها اکتفا نشده است؟ انتظار می‌رفت در فصل یک به جای ذکر مطلبی با عنوان «فرق مناظره با رساله» که به نظر بی‌ارتباط با بحث کتاب است، به تفاوت (اگر وجود دارد) بین پایان‌نامه و رساله پرداخته می‌شد. تنها در صفحه ۱۱ زیر عنوان «اهمیت پایان‌نامه»

بسیار یاری دهد». نرم‌افزار اندنوت، یک نرم‌افزار مدیریت استناد است و در مورد آن توضیح بیشتر داده نشده است. ۵. مطالب زائد: در صفحات ۴۴ تا ۴۵ وظایف و اختیارات مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری به طور کامل شرح داده شده است. بهتر بود نویسنده محترم فقط به مواردی که به کار دانشجوی می‌آید، می‌پرداخت. ضمناً این قسمت استناد ندارد و معلوم نیست که از کجا و کی این اطلاعات گرفته شده است.

۶. پیوست‌ها: کتاب شامل چهار پیوست است. در مقدمه هیچ‌گونه توضیحی درباره پیوست‌ها داده نشده است و فقط به ذکر: «پیوست‌هایی کتاب را تکمیل می‌کند» (ص ۴) اکتفا شده است. بخش الف پیوست چهارم، متن انگلیسی دستورالعمل استنادی ای.پی.ای است. عنوان این پیوست «مختصر دستورالعمل شیوه نگارش بر اساس دستورالعمل انجمن روان‌شناسی امریکا (ای.پی.ای)» است. این عنوان گویای محتوا نیست و باید به جای کلمه «نگارش» که کلی است، لغت «استناد» آورده می‌شد و نیز لازم بود مقدمه‌ای توضیحی درباره شیوه‌های استنادی که ای.پی.ای یکی از آنهاست، داده شود.

به نقل از اماوچ و بریچ (۱۹۸۹) می‌خوانیم: «اگرچه در بسیاری از موارد دو واژه پایان‌نامه و رساله مترادف گرفته شده‌اند، اما بعضی‌ها بین این دو تفاوت قائل شده‌اند و گفته‌اند اولی برای پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد و دومی برای پایان‌نامه‌های دوره دکتری است». با توجه به رواج کلمه پایان‌نامه، ذکر نام رساله در این کتاب لازم به نظر نمی‌آید.

۴. اشکال در استنادها: در صفحه ۳۱ به (بست ۱۳۷۱) استناد شده، در صورتی که در فهرست منابع، نامی از آن برده نشده است.

و نیز در صفحه ۱۴۹ سرشناسه، استناد درون‌متنی (پایان‌نامه‌نویسی، ۱۳۸۳) با آنچه در فهرست مأخذ است، متفاوت است.

۵. ابهام در برخی مطالب: در صفحه ۵۵ ذیل مواردی که باید در انتخاب موضوع در نظر گرفت، چنین می‌خوانیم: «اصیل و نمونه باشد. باید توجه داشت که همیشه هر پایان‌نامه یا رساله‌ای نمی‌تواند نمونه کاملی برای اقتباس باشد. بعضی از پایان‌نامه‌ها یا رساله‌ها امتیاز خاصی ندارند و عادی تلقی می‌شوند. ولی بعضی دیگر به لحاظ موضوع، روش یا مواد مورد بحث حاوی نوآوری‌های لازم‌اند». مشخص نیست که منظور از اقتباس، عادی و نوآوری‌های لازم در این قسمت چیست؟

در پایان صفحه ۹۰ می‌خوانیم: «قابل توجه است که بعضی از نرم‌افزارهای مدیریت شخصی مانند اندنوت و مندلی می‌تواند پژوهشگر را در تنظیم مطالب و موارد فراهم‌آمده

سخن آخر

مؤلف کوشیده است به همه مقوله‌های مطرح در پایان‌نامه‌نویسی بپردازد. سه کلمه «پژوهش»، «نگارش» و «دفاع» در عنوان کتاب به خواننده می‌گوید که با راهنمای جامعی که هر سه زمینه را پوشش می‌دهد، روبه‌روست. در حالی که محتوا نشان می‌دهد اطلاعات خلاصه و سطحی در هر کدام از زمینه‌ها داده شده و اغلب به کلیاتی از یک موضوع اشاره شده است که کمکی به دانشجو نمی‌کند. البته نویسنده خود به این مسأله اذعان داشته و در مقدمه می‌نویسد: «در اینجا به مباحث روش تحقیق فقط اشاراتی شده که هم یادآوری برای دانشجویان باشد و هم کسی که به طور رسمی با درس روش تحقیق آشنا نبوده و یا آن را در دانشگاه نگذرانده باشد، کم و بیش با مباحث آن آشنا شود» (ص ۳).

فصل ششم با عنوان «دفاع پایان‌نامه» شاید تنها فصلی باشد که به هدف نویسنده در مقدمه نزدیک است. در این فصل، مطالبی درباره معیارهای ارزیابی پایان‌نامه، آمادگی برای دفاع، نقش استاد راهنما، استادان داور، آمادگی برای ارائه، شیوه برگزاری جلسه دفاع، اقدامات لازم در جلسات دفاع، ابزار نمایش داده‌ها، ارائه، پرسش و پاسخ، نمره‌گذاری و ارزشیابی و اصلاحات بعد از دفاع آمده است.

بهتر بود نویسنده محترم موضوع کتاب را به همان موضوعاتی که خلاً آن را احساس کرده و در مقدمه خاطر نشان ساخته بود، اختصاص می‌داد و آنها را به صورت عمقی و

سه کلمه «پژوهش»

«نگارش» و «دفاع»

در عنوان کتاب به

خواننده می‌گوید که با

راهنمای جامعی که هر

سه زمینه را پوشش

می‌دهد، روبه‌روست.

محتوا نشان می‌دهد

اطلاعات خلاصه و

سطحی در هر کدام

از زمینه‌ها داده شده و

اغلب به کلیاتی از یک

موضوع اشاره شده

است که کمکی به

دانشجو نمی‌کند

بهتر بود نویسنده محترم موضوع کتاب را به همان موضوعاتی که خلأ آن را احساس کرده و در مقدمه خاطر نشان ساخته بود، اختصاص می‌داد و آنها را به صورت عمقی و مفصل شرح می‌داد و از ارائه مختصر و پراکنده مطالبی مانند روش‌های پژوهش، آیین نگارش، نوشتن پروپوزال و پیشینه پژوهش، آیین نگارش، نوشتن پروپوزال و پیشینه پژوهش که در کتاب‌های دیگر به تفصیل از آنها سخن رفته است، صرف نظر می‌کرد.

مفصل شرح می‌داد و از ارائه مختصر و پراکنده مطالبی مانند روش‌های پژوهش، آیین نگارش، نوشتن پروپوزال و پیشینه پژوهش که در کتاب‌های دیگر به تفصیل از آنها سخن رفته است، صرف نظر می‌کرد.

فهرست کتاب‌های منتشر شده با موضوع «رویکرد پژوهش و پایان‌نامه‌نویسی» بین سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۱

اکرامی، محمود (۱۳۸۹). راهنمای پژوهش و پایان‌نامه‌نویسی. تهران: بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
بلوچی، رامین؛ عین‌الله نادری (۱۳۸۹). شیوه نگارش پایان‌نامه در تربیت بدنی و علوم ورزشی. تهران: تابان.
علی‌احمدی، علیرضا (۱۳۸۹). روش تحقیق و راهنمای پایان‌نامه‌نویسی. تهران: تولید دانش.
مهذب حسینیان، سیما (۱۳۸۹). داستان یک رساله. تهران: طراوت.
هورن، روی (۱۳۸۹). راهنمای کامل پژوهش و نگارش پایان‌نامه برای دانشجویان رشته‌های مالی، مدیریت و علوم اجتماعی. ترجمه احمد مدرس، رضا حصارزاده و آمنه بذرافشان. تهران: ترمه.

راهنمای نگارش پایان‌نامه کارشناسی ارشد. مشهد: دانشگاه علوم پزشکی مشهد؛ دانشکده پرستاری و مامایی؛ معاونت آموزشی (۱۳۹۰). اسحاقی، سیدحسین (۱۳۹۰). اصول و مهارت‌های پایان‌نامه‌نویسی. قم: حوزه علمیه قم.
بختیاری فرد، حمیدرضا (۱۳۹۰). روش تحقیق و تدوین پایان‌نامه. تهران: فخرآکیا.
حمیتی واقف، احمدعلی (۱۳۹۰). نگارش و دفاع در آیین پایان‌نامه توصیه شده. تهران: جاودانه، جنگل.
خاکی، غلامرضا (۱۳۹۰). روش تحقیق با رویکرد پایان‌نامه‌نویسی. تهران: بازتاب.

خواجه رشیدیان، فاطمه (۱۳۹۰). روش تحقیق در علوم انسانی (با تأکید بر مقاله‌نویسی و نگارش پایان‌نامه). تهران: نشر هدی.
زرعی، افسانه [و دیگران] (۱۳۹۰). اصول نگارش پروپوزال، گزارش طرح تحقیقاتی و پایان‌نامه. تهران: آبگین رایان.
صادق‌زاده، محمود (۱۳۹۰). شیوه نگارش مقاله و پایان‌نامه. یزد: دانشگاه آزاد اسلامی یزد.
طیبی، جمال‌الدین (۱۳۹۰). تدوین پایان‌نامه، رساله، طرح پژوهشی و مقاله علمی. تهران: فردوس.

علیزاده، نرگس (۱۳۹۰). آموزش روش تحقیق و پروپوزال‌نویسی با رویکردی بر مقالات ISI. تهران: تبارک.
عندلیب، علیرضا (۱۳۹۰). روش تدوین پایان‌نامه کارشناسی ارشد و دکتری. تهران: آذرخش.
لونبرگ، فردریک سی؛ بورلی ایربای (۱۳۹۰). روش‌های تحقیق و نگارش پایان‌نامه در علوم اجتماعی، رفتاری و مدیریت. ترجمه وجه‌الله قربانی‌زاده و محمدتقی حسینی‌مرام. تهران: جهاد

دانشگاهی.

معماریان، غلامحسین (۱۳۹۰). چگونه می‌توان یک پایان‌نامه نوشت؟ تهران: سروش دانش.

مقدمی، محمود (۱۳۹۰). چگونه پایان‌نامه بنویسیم؟ همراه با آیین‌نامه‌های پایان‌نامه‌نویسی حوزه و نمونه آزمایشی طرح‌نامه. قم: جامعه القرآن الکریم.

نایب‌پور، محمد (۱۳۹۰). روش‌های تحقیق، پایان‌نامه‌نویسی و مقاله‌نویسی. تهران: انتشارات روانشناسی و هنر.

هادیزاده، جمیله (۱۳۹۰). چگونگی تدوین پایان‌نامه پروژه و تحقیق. تهران: دریای دانش.

ولایتی، رقیه (۱۳۹۰). اصول نگارش پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی. اهر: رقیه ولایتی.

احمدی، مسعود (۱۳۹۱). روش تحقیق (اصول، مبانی و مفاهیم با رویکرد پایان‌نامه‌نویسی). قائم‌شهر: پژوهش‌های فرهنگی قائم‌شهر.

ایران‌نژاد پاریزی، مهدی (۱۳۹۱). اصول پایان‌نامه‌نویسی (از انتخاب موضوع تا دفاع نهایی). تهران: مدیران.

تنهایی، حسین؛ جواد نکهت (۱۳۹۱). شیوه پایان‌نامه‌نویسی با تأکید بر روش‌شناسی کیفی. تهران: بهمن برنا.

تهوری، زهرا (۱۳۹۱). راهنمای نگارش پایان‌نامه. تهران: انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران.

حجاری، طیبه (۱۳۹۱). روش تحقیق و شیوه گزارش‌نویسی پایان‌نامه و مقاله. تهران: فرانما.

خاکی، غلامرضا (۱۳۹۱). روش تحقیق با رویکرد پایان‌نامه‌نویسی. تهران: کوهسار.

فروزانی، محمد (۱۳۹۱). چگونه پایان‌نامه کارشناسی ارشد و دکترای خود را به رشته تحریر درآوریم؟. تهران: جنگل.

مختاری، رضا (۱۳۹۱). روش تحقیق برای پایان‌نامه‌نویسی و نگارش مقاله. تهران: پشتون.

معروف، یحیی (۱۳۹۱). تدوین پایان‌نامه و مقاله با فناوری‌های نوین (کامپیوتر - اینترنت)، ویژه دانشجویان از مقطع کارشناسی تا دکترا. تهران: یار دانش.

نژاد ایرانی، فرهاد (۱۳۹۱). روش تحقیق در علوم رفتاری با رویکردی بر پایان‌نامه‌نویسی. بناب: دانشگاه آزاد اسلامی.

هادی، نگین (۱۳۹۱). راهنمای روش تحقیق و نگارش پایان‌نامه و مقاله. شیراز: نوید شیراز.

پی‌نوشت‌ها

1. msarrafzadeh@gmail.com

۲. نگارنده نیز دانشجوی دکتر فدایی بوده است و امید که استاد جسارت اینجانب را در نقد کتاب خویش ببخشد.

3. porseshnameh.ir